

Pesachim Sources 16

בית הבחירה למאירי מסכת פסחים דף ד עמוד ב

כבר ביארנו למעלה על החמץ שאיסור אכילתו אף בי"ד מתחלת שעה שביעית ולמעלה וממה שנאמר לא תאכל עליו חמץ וא"כ מה ששאלו כאן דכולי עלמא מיהת חמץ משש שעות ולמעלה אסור מנלן והביאנו מדכתיב שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם כלומר אפי' שעה אחת בתוך השבעה וכת' אך ביום הראשון וכו' והרי שעה אחת הא כיצד לרבות י"ד לביעור וראשון פירושו יום שלפני הפסח כמו הראשון אדם תולד ולא הביאנו מלא תאכל עליו חמץ ר"ל על שחיטתו כמו שביארנו למעלה על כל פנים צריך לומר שלא נשאלה כאן לאיסור אכילה אלא לאיסור שהייתו ר"ל חובת ביעורו ומתורת עשה שאיסור בל יראה אין בו בי"ד כמו שיתבאר:

בית הבחירה למאירי מסכת פסחים דף ה עמוד א

ולענין ביאור מה שאמר דכולי עלמא אסור פירושו שאלו לא היתה חובת השבתה וביעור עד הלילה לא היו גוזרין בו כל כך לשרפו בתחלת שש שהרי בין יום ללילה אין לטעות וכן מה ששאלו ואימא מצפרא והשיבו אך חלק פירושו שאך הוא מיעוט מקצתו אסור ומקצתו מותר וא"ת ליתן שעה אחת לאיסור והשאר להיתר פירושו בו שאך באלפא ביתא של (אח"ץ) [אח"ס] בט"ע הוא חץ כלומר חציו להיתר וחציו לאיסור ורבותי פירשו שהיום כלו נחלק לארבעה חלקים שש שעות לכל אחד ותחלת המנין חלוק בין האומות והוא שאנו מתחילין מתחלת הלילה וקצת האומות מתחלת היום וקצת האומות מנקודת חצי הלילה מפני שמחלקין את הלילה חציו ליום שעבר וחציו ליום הבא וחכמי האצטגנינות מנקודת חצי היום שהשמש נגלה לכל העולם ואחר שכתב ביום וכתב אך הרי הוא ממעט להיתר חלק ראשון שביום ונמצא ביעורו בחצי היום שהוא תחלת יום חמשה עשר למצריים שהיו מתנהגים בכל עניניהם אחר חכמת האצטגנינות:

תוספות מסכת פסחים דף כט עמוד ב

ומכאן מוכיח ר"י שהמשהה חמץ בפסח ודעתו לבערו אינו עובר באותה שהייה דאי אמרת עובר אכתי אמאי מעל לרבי יוסי הא מיד כשיפדה אותו הוא שלו ומודה רבי יוסי דשלך אי אתה רואה אלא ודאי לא עבר וטעמא משום דלא יראה ניתק לעשה ולכך אינו עובר כשמבערו לבסוף.

שו"ת שאגת אריה (ישנות) סימן פא

ועתה נחזור על הראשונות כבר נתברר בהני לאוי דבל יראה ובל ימצא דעת ר"י ז"ל דה"ל לאוי הניתק לעשה ומותר להשהותו ע"מ לבערו בתוך ימי הפסח ואם ביערו אפי' על למפרע אינו עובר ודעת הרמב"ם דלא ה"ל לאוי אלו ניתק לעשה כלל ודעת רש"י ממוצע ביניהם דס"ל ז"ל דה"ל לאוי הניתק לעשה ואין לוקין עליו אבל מ"מ אפי' אם ביערו בתוך הפסח ואפי' משהה אותו כדי לבערו וביערו אפי"ה כל מה שעבר עליו מימי הפסח קודם הביעור עובר על בל יראה ובל ימצא. והנה סברת ר"י ק"ל מאד אי ס"ד כל שמהשה אותו ע"מ לבערו לית לן בה וש"ד. א"כ תקשה הא דתנן בפ' אלו עוברין (ד' מו) כיצד מפרישין חלה בטומאה בי"ט רא"א לא תקרא לה שם עד שתאפה בן בתירא אומר תטיל בצונן אר"י לא זהו חמץ שמזהירין עליו בבל יראה ובבל ימצא אלא מפרשתה ומנחתה עד הערב ואם החמיצה החמיצה ובגמ' תניא א"ל ר"א לדבריה הרי הוא עובר על בל יראה ובל ימצא ומה"ט ס"ל לר"א דלא תקרא לה שם עד שתאפה דלא שרי אלא ע"י הואיל והרי ר"י גופיה פי' התם דלר"א כל היכא דמצי למיעבד בלא שום הואיל לא שפיר דמי למיעבד ע"י הואיל והכא משום איסור בל יראה א"א למיעבד אלא ע"י הואיל וכמ"ש למעלה בדיני י"ט והא אפי' אם תחמיץ יכול להשהותו ע"מ לבערו אחר י"ט ושוב אינו עובר באותו שהייה ולמה התירו לאפות קודם קריאת שם ע"י הואיל הא איפשר להשהותה בהיתר בלא שום הואיל והא ליכא למימר דהאי כיצד מפרישין חלה בטומאה בי"ט דקאמר היינו בי"ט אחרון שהוא ז' של פסח ולא בי"ט ראשון דהתם לכולי עלמא קורא שם קודם שתאפה דוקא ואם החמיצה לית לן בה דא"כ לא הוי לתנא לסתום אלא לפר' כיצד מפרישין חלה בטומאה בי"ט אחרון. ועוד בלא"ה סברת ר"י תמוה מאד לומר שהמשהה ע"מ לבערו שפיר דמי ואין עובר עליו דהא אף על גב דקי"ל לאו הניתק לעשה אין לוקין עליו מילקא הוא דלא לקי אבל איסורא וודאי איכא אף על פי שקיים העשה לבסוף דומיא דלאו שאין בו מעשה דקי"ל דאין לוקין עליו והא וודאי איסורא איכא וה"נ לאו הניתק לעשה מש"ה נתקו רחמנא ללאו זה לעשה לומר שאם עברת על לאו זה תקנתו בקיום עשה זו לפטור מן המלקות אבל מאיסורא לא פלט. ותמה על עצמך לאוי דגזל ומשכון ופיאה ואונס שגירש דכל הני ה"ל לאוי שנל"ע כדאמרי' התם בפ"ג דמכות וכי מותר לכתחילה לעבור על לאוין הללו כשכוונתו בשעת עבירות הללו לקיים העשה שבו כגון אונס שגירש על מנת להחזירה וגזל על מנת להשיב ומשכון על מנת להחזיר ופיאה ע"מ להפריש לרבנן כדאית להו ולר"י כדאית ליה כדאמרי' התם והא וודאי ליכא למ"ד הכי

רש"י מסכת מכות דף טו עמוד ב

וריש לקיש סבר התראת ספק לא שמה התראה - הלכך אם היה גמר הלאו תלוי בביטול העשה לא היה לוקה עליו אלא הלאו משגירש נגמר והויא לה התראת ודאי והעשה ניתן להיות תחת המלקות ולכשיבא לבית דין או יקיים או ילקה ואי קשיא לרבי יוחנן נמי איכא למימר בהתראת ודאי ויתרו בו כשבא לבטל את העשה שהוא עקירת הלאו לעולם התראה בשעה שעובר על אזהרתו בעינן ואפילו היא תלויה בדבר אחר כדאמרין בשבועות (דף כח:) שבועה שלא אוכל ככר זו אם אוכל זו אכליה לתנאיה והדר אכליה לאיסוריה התראת ודאי היא אכליה לאיסוריה והדר אכליה לתנאיה הויא התראת ספק אלמא התראה בשעת איסור בעינן ואף על פי שאין הלאו נגמר עד שיאכל את של תנאי.